

Lluís Nicolau d'Olwer: la fidelitat a Catalunya

L'home de llacet en lloc de corbata, usat com a símbol patent de catalanitat, pertany a la generació que aixecà, en el primer terç del segle XX, la cultura catalana a un extraordinari nivell de qualitat, amb el rigor noucentista de fons i la pàtina de creativitat excel·lent fruit de la passió sota l'aparença de fredor de la serietat que el caracteritza en les imatges que en tenim. Eren temps d'il·lusió col·lectiva en què hi havia tota una generació sorpresa d'un ideal comú de dotar de llibertat a la nació catalana, als seus ciutadans i de crear tant cultura, com art i institucions al servei de la llibertat i el benestar.

Nicolau d'Olwer representa un món inexistent avui i del qual encara vivim; un món que ens acosta la seva bibliografia —els seus llibres, sovint reeditats, són bells en forma i útils en contingut. Com a historiador excel·leix en treballs, de tò hel·lenista, sobre el món medieval català i, durant l'exili mexicà, sobre les terres asteques. Com a periodista escriu articles polítics, rescatats darrerament per Albert Balcells en edició precisament de l'IEC, en què es destaca l'encert i la vàlua de la prosa de qui fou director de *La Publicitat*. Com a polític parlaments, escrits i mítings que tenen el to alt de qui viu dictadures, guerres i viatges des de la insubornable consciència de la fidelitat, fins i tot assumeix càrrecs quan pertoca sense cercar els refugis daurats. Acció Catalana fou el partit de la puresa tot i els difícils temps en què els tocà de lluitar electoralment i socialment.

Recerca acadèmica

De la seva vida de recerca remarquem només uns trets cronològics claus: l'any 1910 es llicencia en lletres i en dret per la Universitat de Barcelona, es doctora en filosofia, i el 1932 fou catedràtic de llatí medieval i de literatura llatina medieval a la Universitat Autònoma de Barcelona. La seva obra valuosa i extensa en recerca sobre la literatura i cultura medievals catalanes: *Gerbert (Silvestre II) i la cultura catalana del segle X* (1910) i *Literatura catalana. Perspectiva general* (1917); *La crònica del Conqueridor i els seus problemes* (1926); *L'expansió de Catalunya en la Mediterrània Oriental* (1926) i l'edició de *L'expedició dels catalans a Orient* (1926), part de la *Crònica de Muntaner*, que l'apassionà i viatjà per Sicília, Tunis i Malta. Després va escriure *El pont*

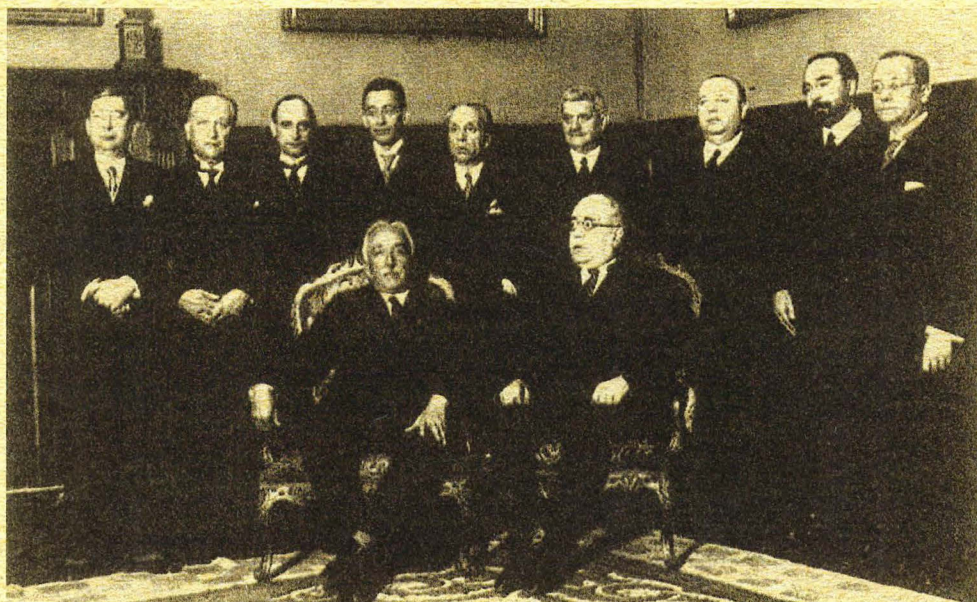
de la mar blava (1928) i altres obres: *Resum de literatura catalana* (1927); *Paisatges de la nostra història* (1929); *La Catalogne à l'époque romane* (1920); *Mitologia barcelonina* (1934); *Del patriotisme i la democràcia en el*

procés constitucional de la Catalunya antiga (1933); *L'art dans la vie sociale catalane d'après les romans du XVe siècle* (1933); *La crònica de Ramon Muntaner. Filiació dels seus textos* (1936)... Capítol a part mereixen els

Lluís Nicolau d'Olwer: la fidelitat a Catalunya

epistolars exhumats darrerament, i sobretot per la popularitat que assolí i entre aquests són de molt bon llegir *Caliu. Records de mestres i amics* (Mèxic, 1958) i *Tirant lo Blanc: examen de algunes cuestiones* (1961). Durant l'exili mexicà continuà la recerca sobre temes medievals catalans i féu la reedició d'algunes obres com *El pont de la mar blava* (1945) i *L'expansió de Catalunya a la Mediterrània oriental* (1948). Allà estudià, com abans féu a Catalunya, aspectes històrics locals com els cronistes de les Índies i publicà diversos llibres que li atorgaren, en la nova etapa vital, un renovat prestigi. El 1917 i 1918 s'integra a l'Institut d'Estudis Catalans, en què té una notable implicació i el representa el 1935 davant la Unió Acadèmica Internacional, que presidí en els anys 36 i 37. El 1936 representà l'Institut en el Comitè Internacional de Ciències Històriques, i entre 1936-38 fou membre del consell d'aquest comitè.

L'Olwer polític

Fou regidor de Barcelona (1918), i tot seguit tinent d'alcalde i president de la Comissió de Cultura, des de la qual contribuí a la creació de les escoles del Mar i del Bosc i dels primers grups escolars. El 1922 participà en la creació d'Acció Catalana, de la qual fou portaveu, alt càrrec i director del seu diari *La Publicitat*. L'arribà a

presidir el 1933. Diputat per Barcelona de l'Assemblea de la Mancomunitat de Catalunya. Exiliat arran de la implantació de la Dictadura del 1923, s'establí a Ginebra i actuà prop de la Societat de Nacions en defensa de Catalunya. Acabada la dictadura de Primo de Rivera, tornà a Catalunya i representà l'oposició catalana dins el Comitè Revolucionari Republicà. En produir-se la revolta de Jaca (1930) es refugia un altre cop a França. Després de la proclamació de la República pacta amb Macià la nova situació de Catalunya com a representant del nou govern central a canvi

de la transformació de la nada República catalana en Generalitat. Diputat a Corts per Barcelona, representava l'elegància de l'acció política. El 1934 fou nomenat president de la representació catalana a la Comissió Mixta de Traspasos de Serveis de l'Estat a la Generalitat. Pel febrer de 1936 és diputat per Barcelona, i nomenat ministre d'Economia i governador del Banc d'Espanya durant el govern Azaña. Arran de la guerra civil residí a Madrid, València i Barcelona seguint el govern de la República. Acabada la guerra residí a Ginebra i París, col·laborà amb la Fundació Ramon Llull, la *Revista de Catalunya* i *El Poble Català*. Davant la invasió nazi es traslladà a Bordeus i Vichy, on, perseguit pels franquistes com tots els catalanistes i demòcrates republicans, fou empresonat pel govern de Pétain. Un cop alliberat li foren confiscats els béns familiars i personals. El 1941 tornà a París, i en aquesta ocasió fou la Gestapo qui el va detenir unes setmanes. El 1945 formà part d'un govern republicà a l'exili presidit per Giral. Seguí sempre, durant l'exili, fidel al govern de la República i a la Generalitat, sempre des de la seva identitat catalana. Ambaixador de la República a Mèxic (1946-50), on s'establí. Mantenidor dels Jocs Florals de la Llengua Catalana a Montpeller (1946) i president dels de Nova York (1951). La seva obra política, periodística, cultural és reeditada per la bellesa de la prosa i l'interès del contingut.

Josep M. Figueres
Historiador

